

Олександр Кобзар: «Треба бути готовим до шансу, який випадає в житті»

Вікторія Котенок

Олександр Кобзар не любить закулісних тусовок, не активний у соціальних мережах і нечасто дає інтерв'ю в ЗМІ (основна причина – багато роботи), а якщо погоджується, є теми, про які не бажає спілкуватися. Особливо про особисте життя. Відомо лише, що дружина актора – Віра Кобзар – теж акторка і подружжя має двох дітей. Така поведінка дала привід прихильникам прозвати його таємничим актором. А ще – одним із найбільш успішних та харизматичних. І неспроста. Він уже знявся в 90 фільмах і серіалах, протягом останніх років у нього близько п'яти-дев'яти кінопроектів на рік (головні або ролі другого плану). А за версією продюсерів і кастинг-директорів, 2018 року ввійшов до списку найбільш високооплачуваних акторів країни. Такий популярності сприяє його виразний типаж – фактурного, привабливого й впевненого в собі чоловіка з серйозним виразом обличчя і глибоким вдумливим поглядом. А також, безумовно, талант і професійність.

Освіту актор здобув у одному з найкращих мистецьких вишів – Київському інституті театрального мистецтва ім. І.Карпенка-Карого (курс Бориса Ставицького). А талант – від Бога. До речі, грецьке слово «харизма» означає «милість, божественний дар, благодать». Олександр Кобзар кожною своєю появою на екрані чи сцені вабить глядача не тільки зовнішністю, а й внутрішньою наповненістю – по-чоловічому сильною енергетикою. Тому не віриться, що свій акторський талант він виявив випадково.

Вибір професії. Перший досвід

Народився майбутній актор у Києві, але через погане самопочуття батька родина переїхала до спокійнішого міста – Ніжина на Чернігівщині. Тут і минули шкільні роки хлопця, захопленням якого став бокс. Після школи він планував продовжити спортивну кар'єру, тож вирішив вступати до столичного вишу на педагога. Але екзаменів не склав і повернувся в Ніжин. Старший брат намагався відвернути юнака від вулиці і поганих компаній: не хотів, щоб той пішов його дорогою (в рекет). Тож за компанію з другом, який навчався в місцевому училищі культури, Кобзар як вільний слухач почав відвідувати заняття з акторської майстерності Оксани і Володимира Маляренків (випускники Ірини Молостової). Викладачі працювали



Олександр Кобзар у фільмі «Поводир». Режисер Олесь Санін. Україна, 2014.

самовіддано, возили своїх учнів до Києва на вистави Романа Віктюка і Олега Ліпцина, зуміли захопити їх театром. І сталося диво, як каже в одному інтерв'ю Кобзар, бо він збагнув, що акторство йому до вподоби. Таким чином опіка брата і захоплення театром стали рятувним колом.

Наступного року хлопець поїхав до Києва складати іспити до театального інституту, і вступив з першого разу. 2000 року отримав диплом за спеціальністю «актор театру і кіно», а 2005-го – «режисер драматичного театру» (навчався заочно на курсі Костянтина Дубініна). За порадою Станіслава Боклана, який певний час був його викладачем, актор вирішив, перед тим, як «штурмувати» столичні театри, спершу набратися досвіду в провінційних. Ще під час навчання Олександр познайомився зі своєю майбутньою дружиною Вірою, і вони разом вирішили їхати в Донецьк. Перший досвід пара здобула на сцені Донецького театру російської драми. Театрознавець Юлія Бірзул відзначає роботу Кобзаря у виставі «Ці вільні метелики» за п'єсою Леонарда Герше: у його Дональдї відчувалось «катастрофічно-сильне бажання свободи, здатність любити, чоловіча сила, романтизм і присутній внутрішній конфлікт»¹. Вже тоді авторка угледіла в Олександрові фактурного, точного і тверезо мислячого актора. А Віктор Жданов, який працював тоді в Донецькому українському театрі, із захопленням пригадує постановку його музичної композиції за віршами Василя Стуса.

Через два роки молоде подружжя переманили до Ніжинського українського драматичного театру ім. Михайла Коцюбинського: Кобзаря привабило те, що йому запропонували працювати і актором, і режисером. Менше ніж за рік він звільнився з театру через конфлікт з керівництвом і організував власний театр. Згодом пара перебралася до столиці. 2004 року Олександра прийняли до Київського театру

¹ Бірзул Ю. Герой нашого часу // Театрально-концертний Київ. – 2012. – № 10. – С. 32.

драми і комедії на лівому березі Дніпра. Актор якось сказав: «Кожній людині випадає шанс у житті, але треба бути готовим до нього. У кожного свій шлях. Я починав кар'єру з масовки в театрі і кіно. І те, ким я став сьогодні, мені діалося нелегко. Але я вдячний долі, що мій шлях до мистецтва був тернистим, завдяки чому “зоряна хвороба” мене оминула»².

Становлення

На сцені театру драми і комедії Олександр Кобзар відкрився як різноплановий актор, якому під силу і комедія, і психологічна драма, і трагедія. Перша роль – Дон Жуан у виставі «Спокусити, але не закохатися» за п'єсою Едварда Радзинського «Продовження Дон Жуана» (режисер Максим Михайличенко). За словами актора, ролі спокусників, жіночих улесників або, навпаки, вірцевих чоловіків – йому чужі. До вподоби більше «втілювати образи, в яких людина перебуває за межею здорового глузду – відкривається з іншого, незвіданого боку», «людей з “подвійним дном” у характері»³. А допомагають йому фантазія та інтуїція.

Глибоко й точно вибудовані за психологією поведінки були герої Кобзаря у виставах Едуарда Митницького «Анна Кареніна» за Левом Толстим (Костянтин Левін) і «Три сестри» за Антоном Чеховим (Андрій Прозоров). Обидві вистави були відзначені преміями. Зокрема, «Три сестри» Митницького – про брак духовності у наш час і «щоденне виснажливе протистояння вульгарності»⁴. У цій виставі Андрій Прозоров у виконанні Олександра Кобзаря поступово, крок за кроком, деградував через те, що так і не наважився втілити своєю мрією – стати професором університету – у реальність.

З іншого боку відкрився актор у виставах Андрія Білоуса та Юрія Одиногого. У «Лоліті», поставленій Білоусом за однойменним романом Володимира Набокова, актор створив образ відомого драматурга Доктора Куліті – безумця й збоченця, сцена вбивства якого стала однією з найяскравіших у виставі. А в комедії Одиногого «Глядачі на виставу не допускаються!» за п'єсою Майкла Фрейна «Театр (Шум за сценою)» він зіграв експресивного й амбітного театрального режисера Ллойда Далласа, якому властиві «недолуга метушливість, нашарування богемності»⁵.

Етапні ролі

Та найцікавіші роботи Олександра Кобзаря у постановках Дмитра Богомазова. Серед них трагіфарс «Черга» за п'єсою Олександра Марданя, в якій ідеться про людей, що кілька годин сидять (а ще стоять, лежать, танцюють) у черзі до особливого лікаря, який «лікує голову зсередини». Лікар – модний, тому на прийом до нього приходять

непересічні, впливові особи: начальники податкової, поліції, відомі актори, судді, журналісти. Бізнесмен, якого створив Олександр Кобзар, один із цих «хворих», який вірить у те, що цей лікар за звичайним аналізом крові може розписати усе життя: як, де і з ким жити, де працювати, а де не працювати. Герой Кобзаря – такий собі дотепник-всезнайка: хизується своєю ерудицією, багато жартує і сам зі своїх жартів дивним сміхом захоплюється, ніби задихається. Хоча чоловік є президентом успішної компанії «Рийся-копайся» і має пристойний зовнішній вигляд, його поведінка дивна, емоційно неврівноважена й непередбачувана. Зрештою, як і у всіх інших пацієнтів, що очікують на прихід чудо-лікаря, котрий запізнюється. Кобзар-Бізнесмен деколи говорить пошепки, таємниче, а через хвилину може емоційно і швидко щось тараторити. Часом поводить як полохливий заєць (коли треба здати кров на аналіз), а згодом – як альфа-самець левиної зграї (коли завойовує увагу ексцентричної молоді журналістки). Ближче до фіналу зала очікування починає нагадувати палату божевільних. Свого цілителя пацієнти так і не дочекаються, утім, діагноз їм ставить... Маляр (Ахтем Сєїтаблаєв), який фарбує стіни в приміщенні і спостерігає за поведінкою-діями людей у черзі. У минулому він працював лікарем, тож зміг чітко визначити проблему присутніх, зокрема й Бізнесмена: гнів, який душить із середини, нестача духовності та надлишок грошей-речей-їжі, які накопичилися нечесними брудними справами. Однак не це хотіли почути багатії, тому «проковтнули» і цю жертву (посадили за ґрати як біженця, в якого немає документів). Не менш виразний образ створив Олександр у виставі Богомазова «Останній герой» також за п'єсою Олександра Марданя. Побутовий сюжет твору режисер інтерпретував як соціальну драму з елементами абсурду. Кобзар зіграв Віктора, який уперто не хоче виїжджати зі своєї квартири в будинку, що його за планом мають знести. Герой – звичайний середньостатистичний чоловік, в якого є кохана дружина Людка (Леся Самаєва) і вже доросла донька Катя (Анастасія Киреева), яка мешкає окремо. Віктор добрий і позитивний, сором'язливий і по-кумедному дивакуватий у поведінці, трохи ревнивий. Та якийсь внутрішній злам стався з ним у минулому, коли він утратив роботу. Утримувати сім'ю почала дружина, яка не дорікала йому, терпіла і чекала моменту, коли чоловік знову стане на ноги. Та, з одного боку, криза в країні не сприяла цьому, а з іншого – набуті героєм розгубленість, полохливість, невпевненість. Тож свою квартиру Віктор сприймає як місце єдиного надійного укриття від непередбачуваного й жорстокого світу. До того, як фірмачі викупили землю, на якій розташований їхній будинок, подружжя жило тихо-мирно. Та коли почали виселяти його мешканців, герой Кобзаря відчув спершу слабкість (втрату опори і сталості життя), а потім силу й перевагу. Нові власники хотіли по-доброму розійтися з людьми: всім давали гроші на нову квартиру. Віктору запропонована сума видалася замалою, і він відмовився виселятися. Чоловік героїчно розповідає дружині оптимістичні історії про те, що фірмачі обов'язково да-

² Омельченко Т. Олександр Кобзар: «Мені цікаво грати людей з “подвійним дном”» // L'azure. – 2018. – № 32. – С. 28.

³ Там само. – С. 27.

⁴ Чужина І. Сестри милосердя // Український театр. – 2011. – № 6. – С. 12.

⁵ Бірзул Ю. Герой нашого часу // Театральний концертний Київ. – № 10. – 2012. – С. 32.



Леся Самаєва і Олександр Кобзар у виставі «Останній герой» за п'єсою Олександра Марданя. Режисер Дмитро Богомазов. Київський театр драми і комедії.

дуть їм бажаний мільйон і нарешті вони почнуть жити як люди. Так минуло пів року, а Віктор і Людка єдині, хто залишився в будинку, де почали вимикати воду, світло, газ. І дружина не витримує: кидає його... Але герой Кобзаря уперто продовжує свою «боротьбу». І не через жадібність до грошей, а через глибоку образу на країну, яка одного дня викинула його на узбіччя і забула про нього. У цій ролі Олександр відкрився як «рефлексуючий, нервовий, сконцентрований» актор, який у зовнішньо примітивній історії зміг показати трагедію «самотньої незбагненої маленької людини»⁶. 2007 року Кобзар за цю роль отримав «Київську пектораль».

Ще одну трагедію маленької людини зіграв актор у виставі-концерті Богомазова «Карнавал плоті» за п'єсою «Войцек» Георга Бюхнера. Та тут його герой не викликає сміху, а лише співчуття. Войцек Кобзаря – простий бідний чоловік, який голить бороди і вуса військовим, дістаючи у відповідь лише насмішки та зневагу. Слабодухий, сором'язливий, тихий за характером, він постійно кудись біжить, метушиться, внутрішньо нервується-хвилюється, через що має задишку і нервові сипання на обличчі. Щоб ще хоч трохи заробити грошей, погоджується навіть на експерименти лікаря зі своїм здоров'ям. Єдиною його втіхою-відрадою є дружина і син. Тому, коли Войцек дізнається про зраду Марії, його життя втрачає сенс. І без того загнаний у глухий кут злиденним життям, герой остаточно втрачає віру в добро, в Бога і внутрішньо перетворюється на звіра, яким керують лише інстинкти. Він прагне помсти, а, можливо, – просто кінця своїм мукам на землі. Вбиваючи свою дружину, він духовно вбиває і себе. У фіналі Войцек Кобзаря продовжує сидіти, спершись на плече убитої дружини, ніби малюк, який загубився у натовпі-житті.

Режисерський досвід. Новий театр

Яскравою подією театру 2009 року стала режисерська робота Олександра Кобзаря. У тандемі з актором Андрієм

Самініним вони написали інсценізацію та здійснили виставу «Граємо Чонкіна» за романом Володимира Войновича «Життя і незвичайні пригоди солдата Івана Чонкіна». Режисери відійшли від ідеологічних чи соціально-політичних тем, а зосередили увагу на історії кохання солдата Івана Чонкіна (Віталій Салій) та мешканки селища Красне Нюри (Леся Самаєва). Як пише одна з рецензенток, вистава була створена як «тонка, делікатна "ручна" робота, галерея витончених абсурдистських ескізів-мініатюр, де абсурд постає як норма життя, яку не можна перемогти, але можна обіграти»⁷. Концепція режисерів полягала в ігровій моделі постановки, заснованій на яскравих різнохарактерних майстерно відточених акторських роботах. Вистава була популярною й отримала кілька театральних премій (серед них і «Київську пектораль» у номінації «За найкращий режисерський дебют»).

У 2016 році Олександр Кобзар перейшов до Київського театру російської драми ім. Лесі Українки. За участі актора вийшло три прем'єри, серед яких увагу критиків привернула вистава «Ворог народу» за п'єсою Генріка Ібсена у постановці литовського режисера Йонаса Вайткус. Олександр зіграв головну роль – лікаря Томаса Стокмана, який виявив, що місцева вода інфікована і не годиться для пиття й купання. Своім відкриттям чоловік прагнув уберегти людей, і вони спершу були вдячні йому за це. Однак, дізнавшись, що ремонт водолікарні доведеться здійснювати за громадські кошти, мешканці курортного містечка проголошують лікаря ворогом народу. Але герой не здається: продовжує боротьбу за правду і справедливість. На думку театрознавця Олени Крутової, Стокман у виконанні Кобзаря – «втілення благородного бунтаря і натхненного романтика, пристрасно захопленого улюбленою справою... Актор, неймовірно пластичний у жесті, голосі, музиці мови, логіці почуттів, розкриває свій образ із дивовижним відчуттям правди. Для його героя вільнодумство і совість – одне поняття. У виконанні Кобзаря насолоджуєшся справжнім життям людини, її болем і радістю, думками і почуттями. Томасу щиро співпереживаєш, проживаючи разом з ним його драму»⁸.

Олександр Кобзар вважає, що театр потрібен для актора як тренажер для спортсмена, і не уявляє свого життя без нього: «У мене це в крові. Там жива, миттєва реакція глядача. Це допомагає бути у формі. Тож я – і без театру... Ні, мені навіть важко таке уявити»⁹. 2017 року йому присвоїли звання «Заслужений артист України».

Досягнення в кіно

Якщо в театрі режисери нерідко бачать в акторові потенціал для персонажів позитивних, щемливі життєві

⁷ Бентя Юлія. Правила гри // Тиждень. – 2010. – № 5. – С. 60.

⁸ Крутова Олена. Аристократ духу на вогнищі згуртованої брехні // Кіно-Театр. – 2017. – № 4.

⁹ Олександр Кобзарь о том, как стал актером, а мог пойти в рэкетеры // <https://odessa-life.od.ua/article/9229-aleksandr-kobzar-o-tom-kak-stal-akterom-a-mog-poyti-v-reketiry>

⁶ Бірзул Юлія. Герой нашого часу // Театрально-концертний Київ. – 2012. – № 10. – С. 33.

історії яких викликають співпереживання, співчуття й симпатію, то в кіно перевагу надають негативним. І, що цікаво, саме такі герої Олександрові Кобзарю цікавіші, бо в них більше граней, захопливих поворотів і можливостей, щоб розкрити себе. Саме з такої ролі і почалася його кінокар'єра: у військовій драмі Дмитра Фікса «Другий фронт» (2004) він з'явився в епізодичній ролі німецького снайпера. Нині у фільмах про війну в Олександра вже ціла низка ролей німецьких солдатів, інженерів, агентів під прикриттям, зрадників. Та успіх йому принесла робота у фільмі «Поводир» Олеса Саніна 2014 року, в якому він зіграв одну з головних ролей.

Події драми відбуваються у 1932–1933 роках в УСРР періоду індустріалізації та колективізації (напередодні Голодомору й репресій). З'їзд українських кобзарів у Харкові НКВС використав як пастку (усіх музикантів-кобзарів убито). Серед них був сліпий кобзар Іван Кочерга (Станіслав Боклан), колишній командир армії УНР. Йому протистоять за сюжетом його колишній однополчанин Володимир Соколовський (Олександр Кобзар), який під час розстрілу армії УНР перейшов на бік ворога. Тож тепер він безжальний чекіст (відповідає за роботу з іноземцями), який сумлінно виконує накази верхівки. Герой прагне помститися тим, хто його привів (як він думає, навмисне) на розстріл, хоче прибрати усіх свідків його ганебної зради, а ще – вислужитися перед начальством і відчутти себе переможцем. Тому перетворюється на огидного й бездушного мерзотника, який виллює і вбиває кобзарів, ворогів більшовиків. Хоча за всі злочини і на нього чекає кара... Володимир у виконанні Олександра Кобзаря фанатично ставиться як до роботи, так і до особистого життя. Чоловік пристрасно закоханий у харківську акторку Ольгу Левицьку (Джамала) і готовий прибрати з дороги всіх, хто стане на заваді їхньому спільному життю. Адже тільки з нею у його очах з'являється блиск і ніжність, на устах – усмішка кохання. В інших сценах герой Кобзаря поводить, мов хитрий і жорстокий хижак. А у двох епізодах – це допит спійманого Івана Кочерги та зупинка потяга з кобзарями посеред мосту – просто мороз проймає шкіру. Ця роль стала етапною у творчості актора, його частіше почали запрошувати на зйомки. У нього з'явилося чимало робіт у трилерах, кримінальних і мелодраматичних стрічках, де він грає недобропорядних бізнесменів і олігархів, політиків і їхніх помічників, безжальних маньяків і вбивць, чортів. І хоча Олександр вправно втілює такі образи (приваблює своєю впевненістю і непередбачуваною реакцією, вражає божевільною поведінкою, моторошним, майже звірячим, поглядом, суворістю й жорстокістю у виразі обличчя, грізними, а деколи безумними інтонаціями в голосі), його герої стають дещо одноманітними, починають повторюватися. І це не дивно, адже більшість цих серіалів та фільмів насправді середньої і низької мистецької якості. Як і художні фільми 2018–2020 року за участі Кобзаря. Як зізнається Олександр, він ділить зйомки на творчі роботи і проекти-заробітки. Адже основним своїм обов'язком вважає забезпечити свою родину необхідним достатком,



Олександр Кобзар у серіалі «Ніконов і Ко». Режисер Заза Буадзе і Тарас Ткаченко. 2015.

аби вони нічого не потребували. Акторська професія є залежною, бо, на думку Кобзаря, відмовившись від ролі один-два рази – і на третій вже можуть не покликати. До того ж актор добре пам'ятає часи, коли зйомок у країні майже не було, тому нечасто відмовляється від пропозицій.

До творчих робіт Олександра Кобзаря можна віднести детективний серіал «Ніконов і Ко» Зази Буадзе і Тараса Ткаченка, де він зіграв роль фанатичного детектива, який, діставши важку травму хребта і опинившись в інвалідному візку, не втратив сили духу, жаги до життя, пристрасті до розслідувань. І ще один 12-серійний детектив «Схованки» (режисер Ірина Громозда), який розповідає про кіднепінг – викрадення дітей. У цій стрічці актор з'явився в ролі батька Євгена Боровка, в якого дивним чином зникла семирічна донька. Чоловік розлучений, з кримінальним минулим за викрадення машин. Донька – єдиний промінь світла в його сірому житті, хоч вона живе з його колишньою тещею. Таємниче викрадення так шокувало героя, що він мало не божеволіє за ті кілька днів, поки кримінальна поліція шукає викрадачів. До речі, нині Олександр Кобзар спільно з автором ідеї та сценаристом «Схованок» Симвором Глосенком працюють над сценарієм нового фільму. За участі Олександра незабаром мають вийти кілька кінопрем'єр. У спортивній драмі «Пульс» Сергія Чеботаренка (оснований на реальній історії) актора можна буде побачити у ролі батька Оксани, юної української легкоатлетки з маленького містечка, яка мріє потрапити на Олімпіаду. А ще – у казці-фентезі «Джура Королевич» Антона Гойди. Хочеться сподіватися, що знайдеться хороший кінорежисер, який зможе уповні розкрити потенціал актора, побачивши в ньому не тільки «абсолютне зло» чи просто «розкручене зіркове обличчя», а персонажа з глибокою душевною драмою чи життєвою трагедією. Він би чудово впорався з роллю романтичного бунтівника, тихо-го, але впертого революціонера, відчайдушного повстанця. Або зіграв долю якогось відомого на весь світ українця, наприклад, авіаконструктора (Ігоря Сікорського) чи вченого (Сергія Корольова), спортсмена чи лікаря (Миколи Амосова, Олександра Богомольця). Дивлячись на театральні роботи Кобзаря, виріши, що акторові це під силу.